

דרוש קו

(ו) להספד

שדרשתי ביום השלישים על הרב הגאון
ר' יצחק מאיר בן מנחם (חבר ביהמ"ד)
ה' תמוז תשי"ד בבית הכנסת של היכל שלמה

זאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמר
דבר אל בני ישראל ויקחו אליה פרה אדומה
תמימה אשר אין בה מום אשר לא עלה עליה עול

במדרש שה"ש נאמר אשכול הכופר דודי לי, אשכול
הכופר זה יצחק שנכפה ע"ג המזבח כאשכול
הכופר שמכפר על עונותיהם של ישראל, דודי לי אמרה
תורה לפני הקב"ה בשעה שאחזה מיצר לי נעשה דודי רואה
איוזה אדם גדול שיש בדור שיכול לומר למה"ד דה"ה אתה
נוטלו וממשכנו והה"ד אשכול הכופר מהו אשכול איש
שהכל בו מקרא ומשנה תלמוד תוספתא הלכות ואגדות
הכופר שמכפר עונותיהם של ישראל ע"כ, ובברכות (י"ז
א) נאמר (לפי גי' הע"י) א"ר יוחנן כי הוה מסיים ר'
מאיר ספרא דאיוב אמר סוף אדם למות וסוף בהמה
לשחיטה והכל למיתה אשרי מי שגדל בתורה ועמל בתורה
ועושה נחיר ליוצרו גדל בש"ט ונפטר בש"ט מן העולם,
ועליו אמר שלמה טוב שם משמן טוב ויום המות מיום
הולדו ע"כ.

א) רבותי! את המנוח הרב הגאון הצדיק הזה ר"י מאיר
בן מנחם וצוק"ל שאנו עוסקים בכבודו,
ידעתי והבתי זה כיותר מעשרים שנה להבדיל בין החיים
עבדנו יחד כיותר משש עשרה שנה י"ב שנים בבית הדין
בפתח תקוה ויותר מד' שנים כאן בירושלים בביהמ"ד הגדול
ובמשך השנים הללו הספקתי להכיר היטב את תבנית
מדותיו התרומיות הליכות דרכיו עם כל אדם והנהגתו
בניהול המשפטים תפיסתו המהירה והעמוקה גדולתו
בתורה וביראה, חריפותו ובקיאותו בכל מקצועי התורה
זכרון הגדול שהיה לו ושכלו חזק והמזוכך שקידתו
הנפאלה על התורה והעבודה אם בסידור ספריו פרשת
המלך על הרמב"ם אם בסידור פסקי הדין בעניני בית
הדין לא הסתפק בדברים קצרים אלא היה עומד ע"כ פרט
ופרט להוציא הדין לאמיתו למרות חולשתו ובריאותו
הרופפת לא חשך עמל וטורח אפי' בימי האחרונים היה
מתענין בכל ענין וענין, רק לפני יומיים לסילוקו טלפן אלי
ושאל עצתי בסידור פס"ד אחד שהיה לפנינו, ואפי' בשעותיו
האחרונות לפי מה שמסר נר"נ עם החברים בענינים
שונים ממש קיים בעצמו אדם כי ימות באהל המית עצמו
על התורה, את התורה היתה שעשועיו כל היום כמאמר
דועיה לולי תורתך שעשועי אז אבדתי בעניי מעולם לא
התערב בשום ענין ציבורי או פוליטי היה מתרחק מכל
ענינים אלה כרחוק מזרח ממערב מעולם לא דיבר סרה
על אף א' מעולם לא דיבר שום גנות על מי שהוא כיבד
כל אדם קטון או גדול, הרביץ תורה ברבים בשיעוריו
הקבועים בכל שבת ושבת בפ"ת גם כאן בירושלים היו
באים אצלו בתורי ישי' עץ חיים לקחת ממנו לקח, למד
ולמיד קרא ושנה, הפיץ תורה ברבים בהוצאת ספריו לאור
לזכות בהם את הרבים ועוד ועוד כתגה וכתגה שא"א
לפורטם ותכלה היריעה מהכיל ולמפורסמות א"צ ראייה.

ב) רבותי! אני יכול להמליץ עליו את אשר אמרו ר' יצחק
ור"מ במאמרים הג'ל, אשכול הכופר דודי לי, אשכול הכופר
איש שהכל בו מקרא ומשנה, תלמוד תוספתא הלכות
ואגדות אשרי מי שעמל בתורה הגדל בתורה ועושה נחיר
ליוצרו, גדל בש"ט ונפטר בש"ט מן העולם ועליו אמר
שלמה טוב שם משמן טוב ויום המות מיום הולדו, דודי

לי אומרת התורה לפני הקב"ה בשעה שאחזה מיצר לי
נעשה דודי, רואה איוזה אדם גדול שיש בדור שיכול לומר
למה"ד די אתה נוטלו וממשכנו לכפר על הדור.

ג) הנה דיוק אומרו נוטלו, ולא לוקחו, ע"ד שנאמר לוקח
נפשות חכם להורות כי הוא נוטלו בדרך חיבה,
ע"ד נוטל אדם את בנו (שבת פכ"א מ"א) והאבן בידו,
שביארו בגמ' בתינוק שיש לו געגועים על אביו ואותו
דבר כאן בצדיק שהוא חביב מאוד לפני הקב"ה והוא
מוכרח להתעניקו ממקומו לכפרה על הדור כאמור אז בכדי
שלא לצערנו הוא נוטלו בדרך חיבה שמפיס אותו בדברי
פיוס וחיבה בהראותו לו את הצפוי לו בטוב הצפון לו
לעוה"ב ומקומו המיועד לו בעולם הנצחי ע"ד שמצינו
ברשב"י ע"ה כמובא באדר"ו בומנא אחרא כד הוינא בבי
מרעי הוה ר"פ ב"י קמאי ועד דברירנא דוכתאי אוריכו
לי עד השתא ע"ש, וברור שכן בכל צדיק וצדיק הנפטר
מן העולם, לפני סילוקו מבררים לו את מקומו המיועד
לו עם צדיקים שדוגמתו, וכן את כל הטוב הצפון לו והע"ג
דאיהו לא חזי מזליה חזי, גם אומרו "נוטלו" ז"א כי לא
ע"י מלאך ולא ע"י שליח כשאר כל אדם, אלא הקב"ה
בכבודו ובעצמו נוטלו ע"י נשיקה כמו שמצינו במדע"ה
וכמה צדיקים אחרים ידועים, גם נוטלו רוצה לומר בפתע
פתאום בלי שיסבול במחלה זמן וזמנים כדרך סוף
כל אדם, וזה נראה כונת המדרש הג"ל באומרו בשעה
שאתה מצר לי, נעשה דודי, וכו' נוטל וכו' דאם הוא מצר
להתורה ע"י שנוטל הצדיק איך נעשה דודי, ז"א לשון
חיבה, אבל להאמור ר"ל דבא לבאר דזה שהוא מצר
להתורה ע"י נטילת הצדיק, הוא ע"י שנעשה דוד להצדיק
שמראה לו חיבה וידידות ע"י שנוטלו בדברי פיוס וריצוי
ולפשוטו הכונה שע"י שנוטל הצדיק לכפר על הדור, אז
נעשה דוד להדור, שנת כעסו ורוגזו מהדור שהיה מלא
חימה עליהם מעונותיהם שירבו, מכיון שכבר כיפר עליהם
הצדיק.

ד) וזה נ"ל הביאור בכור' ר"מ שאמר בגמ' דברכות הג"ל
אשרי מי שגדל בתורה וכו' גדל בש"ט ונפטר
בש"ט מן העולם, דמה איכות הש"ט הזה דגדל בו ונפטר
בו, ולפי"ה המכוון הוא על הידידות והאהבה שקנה לו
ע"י עמלו בתורה שנקרא ידיד ה', וגם כשנפטר מן העולם
נפטר בשם הזה ידיד ה', שלא נטלו מן העולם אלא ע"י
ידידות וחיבה כאמור, ופשוט שאין לך ש"ט יותר מזה
שכל ימינו מראשית ועד אחרית נק' ידיד ה', וזה נלמד
ממקרא כתוב טוב שם משמן טוב ויום המות מיום הולדו,
דמה הביאור ויום המות מיום הולדו, ומה איכות החשיבות
ביום המות יותר מיום הולדו (וכבר המדרש הרגישו בזה
וביארנו מה שביארו, אמנם להאמור הכונה פשוטה
דהחשיבות ביום המות הוא מוסב על הש"ט הנזכר, דהיינו
דביום המות מראה הקב"ה לכל את גודל החיבה והידידות
ביותר שאת, ע"י שנוטלו בדרך חיבה שלא שכב חולק
במטה וסבל יסורין כדרך כל אדם אלא נטלו פתאום
בנשיקה, בזה גילה החיבה לעין כל שלא רצה לצערנו
וליסרו במיתתו אלא תיכף שהגיע הזמן נפל על משמרתו
בפתע פתאום, וזהו מיום הולדו דפשוט דאין המכוון על יום
המיוחד של הלידה בלבד, דמאי רבותיה דיום אחד נגד
יום אחד, אלא הכוונה על כל משך ימי חייו שכולם נקראים
ביחס יום הולדו מכיון שכולם נמשכים ממנו, דאם לא היה
יום הלידה לא היה לו ימי חיים בכלל, וז"א שחיבה נודעת
לו ביום המיתה יותר מכל משך ימי חייו, והוא ע"ד האמור.
ה) וזה נראה גם כן הגמ' במד"ק (כ"א ב') קצף על עולמו
וחמס ממנו נפשות ושמה בהם ככלה חדשה רוכב
ערבות שש ושמת בבואו אליו נפש נקי הצדיק ע"כ, דמה
הלשון אומרת חמס ממנו נפשות, דחמס הוא לשון גילת

(י) הדברים בדברי ר"מ באו סתומים וחתומים, איך יצייר שהמות הוא טוב מאוד הלא החוש יעיד להיפך כי כמה בוכים ומצטערים על המת, וחז"ל באו באזהרה (שבת ק"ה) כל המתעצל בהספדו של חכם ראוי לקוברו בחייו, וכן מצינו בתורה בכמה מקרים שבכו על המת ביעקבאצ"ה נאמר ויבכו אותו שלשים יום, ובילקוט יום, במשה ואהרן כתיב ויבכו אותו שלשים יום, ובילקוט נאמר על מתושלח שלא רצו להספידו מפני שהיה צ"ג, ושמעו קול רעש בשמים שהיו עושים לו הספד והיו יורדים דמעות על מקום פטירתו ואז עשו לו הספד ז' ימים, וקבע להם הקב"ה שכר וכן מצינו ביהושע בן נון שנאמר בו ויקברו אותו וכו' מצפון להר געש ואמרו בגמ' (שבת ק"ה ב') מלמד שרגש עליהם החרר להורגן ופירש"י שלא הספידו אותו כראוי ושם בתוס' משום דלא אשכחן דכתיב ביה ויבכו אותו שלשים יום כמו במשה ואהרן, וכן אמרו ע"פ אל שאל ואל בית הדמים, אל שאל שלא נספד כהלכה ע"ש, ולדברי ר"מ הנ"ל שהמות הוא טוב מאוד מה כל התורה הוה להצטער ולהספיד על המת ומכ"ש להעניש את אלה שמתעצלים בהספדו.

(יא) והנה כבר עמדתי ע"ז במקרא וביארחי הדברים בדרך פשוטה שהאדם בעוה"ז הוא בבחי' שכיר בא בשכרו ומכיון שאין שכר מצות בעוה"ז מוכרת הוא למות בכדי לבוא על שכרו משלם ברוב טוב הצפון לצדיקים לעת"ל גם לפי"ד ר' האר"י ז"ל האדם צריך להשתלם בנרנח"י שלו, וא"א להשתלם כ"א עד שימות ויחזור בגלגול כי בכל פעם הוא משתלם במדרגה אחת לא יותר ורק ביוצא מן הכלל נמצאים צדיקים גדולים שזוכים ע"י מעשיהם לעלות במדרגות גדולות גם בפע"א או שנים ולכן המות הוא טוב שעל ידו זוכה האדם לקבל את שכרו בבחי' שכיר בא בשכרו ברוב טוב הצפון וכן בכדי להשתלם בכל בחי' הנרנח"י שלו.

(יב) ואמנם להאמור בדברינו למעלה ראש י"ל כי ר"מ התכוון לדברי עצמו בגמ' דברכות הנ"ל, באומרו אשרי מי שגדל ועמל בתורה גדל בש"ט ונפטר בש"ט, ועליו אמר שלמה טוב שם משמן טוב ויום המות מיום הולדו, דלפי האמור הרי ביום המות מפרסם הקב"ה גדולתו וחיבתו לצדיק יותר מיום הולדו וזהו אמרו הנה טוב זה המות, ר"ל זה יום המות שהוא טוב מיום הולדו שאם אדם גדל ועמל בתורה ועי"ז גדל בש"ט ונפטר בש"ט אז יום המות שלו הוא בבחי' ש"ט שהקב"ה מפרסם גדולתו וחיבתו לעין כל ע"ד האמור בדברינו אבל בכל זאת לא משום זה יהיו פטורים בני דורו מלהצטער על סילוקו ושלא להספיד עליו שנחסר להם מגן ומנהיג, שקשה סילוקו לפני הקב"ה יותר מתרבו ביהמ"ק אף שהוא שש ושמה בבוא אליו נפש צדיק ושמה בו ככלה חדשה.

(יג) ובזה יש ליישב מאמר הנא דבי אליהו ע"פ ולא לם גביא עוד בישראל כמשה אשר ידעו ה' פנים אל פנים, ח"ל ולא משה בלבד אלא כל ת"ח שיושב ועוסק בתורה, מקטנותו עד זקנותו ומת באמת לא מת אלא עדין חי וקיים הוא לעולם ולעולמי עולמים שנא' והיתה נפש ארוני צרורה בצרור החיים את ה' אלהיך, מה ה' אלהיך יהי שמו מבורך חי וקיים לעולם ולעולמי עולמים כך ת"ח שעוסק בתורה כל ימיו ומת הרי הוא כחי ועדין לא מת והוא חי וקיים לעולמי עולמים והיכן היא נשמתו תחת כסא הכבוד ע"כ, והנה הנאון מהרש"א ז"ל במ' שבת הנ"ל על המאמר כל המתעצל בהספדו של ח' ראוי לקוברו בחייו ביאר הטעם שהוא בבחי' מדה כנגד מדה שהוא מחשיבו כחי, ודרי הוא כאילו חי בקבר לפי דעתו

ומה איכות הגולה הזאת, גם אומרו ושמה בהם ככלה חדשה, וכן שש ושמה בבוא אליו נפש נקי וצדיק, הלא יודעים דברי חז"ל בכ"מ שאמרו קשים סילוקן של צדיקים לפני הקב"ה יותר מתרבו ביהמ"ק, אמנם להאמור, הכונה הוא ע"ד הנאמר במדרש הנ"ל שאמרה תורה לפני הקב"ה בשעה שאתה מצר לי נעשה דודי וכו' נוטל צדיק א' וכו', וזהו קצף על עולמו היינו שע"י עונות הדור שרבו קצף על עולמו ועלתה חמתו באפו, להענישם אך בכדי שלא להתריב עולמו רואה איזה צדיק גדול שיש בו כדאי שיהיה קרבן על הדור חומס אותו שבפתע פתאום בא אליו וגו' וכן הדבר בנטילת הצדיק, שבפתע פתאום בא אליו ונוטלו בלי שום מחלה ושמת בהם ככלה חדשה ז"א שנוטל אותו בדרך חיבה וידידות, בפיוס וריצוי כחתן המפייס להכלה חדשה שמראה חיבתו לעין כל כדרך ותן המקבל את הכלה, שש ושמה בבוא אליו נפש צדיק ונקי דיוק אומרו בבוא אליו ז"א דשמה כפולה יש לפניו כאשר הצדיק מתרצה לבוא אליו שמקבל הפיוס והריצוי בגלל שהוא נקי וצדיק ורואה בעיניו את כל טוב הצפון לו בעולם הגמול.

(ו) וענין השמחה של הקב"ה הוא מפני שעל ידו ניצול כל הדור שבעבורו היה קרבן עליו, אך לעצם הדבר שהוכרח לחמוס מהדור את הצדיק, הוא קשה לפניו יותר מתרבו ביהמ"ק והוא כפי דברי התורה שאמרה לפניו מצר לי כי נחסר צדיק א' מן העולם שהיה עוסק בתורה, שיפה שעה א' בתורה ובמע"ט בעוה"ז יותר מכל חיי עוה"ב, וגם קשה להדור שנחסר מהם צדיק גדול וחסיד שהיה מגין עליהם והיו נהנים ממנו עצם ותורה וזה גם הקושי להקב"ה שבגלל עונות הדור היה מוכרח לחמוס אותו, והוא קשה לפניו יותר מתרבו ביהמ"ק דבהמ"ק יש לו חליפין ותמורה והצדיק אין לו חליפין ותמורה, דת' שמת אין לנו חליפתו אין לנו תמורתו.

(ז) ומהאמור בזה יש לפרש דברי דהע"ה (שמואל ב' ג' ל"ח) הלא תדעו כי שר וגדול נפל היום בישראל, כי באומרו "הלא תדעו" נראה כאילו חידש להם איזה דבר גדול מה שלא ידעו ומה הוא הדבר הגדול הזה, גם אומרו שר וגדול מי לא ידע בכל זה כי היה שר וגדול בישראל אמנם נראה כי דהע"ה כוין בזה להוציא מדעתם כאילו דבר זה מקרה הוא שנפל ע"י יואב מצד איבה ושנאה מצד עשאל אחיו והם נקיים מדמה זה אומרו הלא תדעו כי שר וגדול נפל היום בישראל ז"א שר התורה וגדול במעשים נפל פתע פתאום בישראל ז"א מצד עונות הדור שרבו בישראל ולזה נתגלגל הדבר שיפול היום שר וגדול בישראל, ז"א בבחי' קרבן על ישראל לכפר על הדור ולזה ויבכו כל העם כאשר גודע להם נכונה כי הם הם היו הגרמא בנוקין.

(ח) אותן דבר אני אומר על הצדיק המאשר הזה שאנו עוסקים בכבודו הרב המנות יצחק מאיר בן מנחם זצ"ל, הלא תדעו שר וגדול נפל היום בישראל שר התורה וגדול במעשים נפל היום בישראל הוא נפל בפתע פתאום בגלל ישראל בגלל עונות הדור שרבו ראה אותו הקב"ה שיכול לומר למה"ד די נוטלו אשכול הכופר דודי לי איש שהכל בו הכופר שמכפר עונותיהם של ישראל.

(ט) והנה במד"ר (ב"ר פ"ט) ע"פ וירא אלקים את כל אשר עשה וזהה טוב מאוד נאמר ח"ל בתורתו של ר"מ מצאנו כתוב, והנה טוב מאוד זו מדת המות, אר"ש בר נתן רכוב הייתי על כתפו של זקני ועולה מעירו לכפר חגן דרך בית שמן ושמעתי את רשב"א יושב ודרש בשם ר"מ הנה טוב מאוד זה מות ע"כ.

ה' למלך ע"כ הארץ ביום ההוא יהיה ה' א' ושמו א' ימלאו"א.

דרוש קו

(ח) להספד

שדרשתי ביומא דאשכבתיה של הרה"ג

ר' רחמים חי חויתה הכהן ז"ל

רבותי! בילקוט תהלים נאמר מאי דכתיב גפן ממצרים תסיע מה הגפן הזה שרביט א' עולה ממנו והוא מכניע כל האילנות כך ישראל צדיק א' עומד מהם ושומעו הולך מסוף העולם ועד סופו שנאמר ויהי ה' את יהושע ויהי שמעו בכל הארץ וכתיב ינגח יחדיו אפסי ארץ עכ"ל.

א) רבותי! אני קורא את המדרש הזה על הצדיק המאושר הזה המוטל לפנינו הוא ממש צדיק יסוד עולם חסיד ועניו שפל ברוך לא מחזיק טיבותא לנפשיה למרות שהיה גדול בתורה ובמעשים לכל מקצועותיה בגולה ובנסתר בהלכה ובאגדה למד ולימד הרביץ תורה ברבים אשר כמעט כל הת"ח והרבנים שבמחוז תונים כולם תלמידיו בכל זאת לא החזיק טיבותא לנפשיה לא נהג נשיאותו ברמים שיף עייל שיף נפיק למרות מעמדו הגדול ומשרתו הנכבדה שהיה ראש רבני ג'ירבה וכמעט הוא היה יחיד בדורו שם ושומעו הולך בכל המדינות שם בערי תונים לא רק אצל עם ישראל אלא גם אצל הממשלה שם שהיו מייקרים אותו ושואלים ממנו עצה ותושיה למרות כ"ו לא היה מחשיב עצמו רק כאחד העם כקטן בגדול הפונה אליו היה מסביר לו פנים וגותן לו העצה הנכונה והמתאימה לו.

ב) זה לי כיותר משלשים שנה בערך שהיה בא אתי בכתובים בשאלות שונות אם בהלכה בגולה אם בנסתר בחתני והכרתיו הדק היטב הדק וראיתי ממש כולו כהדרת כולו אומר כבוד איש קדוש כמלאך ה' צבאות למופת ולאית למרות יסוריו הקשים זה רבות בשנים שסבל מאוד ממחלות שונות ובייחוד מהמחלה הקשה שקבל עד סוף ימיו זה מחלת העצבים בגללו ובפניו בכל זאת לא עזב את דרכו בקדוש ללמוד וללמד לשאול ולהשיב לכתוב ולחדש ורק עתה מפני ימים אחרים כ' תשובה ארוכה בירחון קול תורה ובשנה זו האחרונה הוציא לאור ב' חיבורים בהלכה ובאגדה האם זה בר איניש אינו אלא בר אלהין.

ג) רבותי! אם אבוא לתאר את טיב מעלותיו אשר הכרתי במשך כל שנים הג'ל את מדותיו התרומיות מעשיו הגדולים תורתו הנפלאה דעתו הרחבה עיונו החד והזך אין די סוף ע"ז לן יאות למספד ע"ז יאות לן למבכי על חסרון שלא יוכל להמנות הנלך ונבקשהו הנמצא כמוהו אשר מחזה שדי יחזה איש הרמתי האדם הגדול בענקים כולו מחמדים מזוקק שבעתים חכו ממתקים עשות פסקים חובר חברים רבה דעמיה מדברנא דאומתיה מי יתן לן חליפתו מי יתן לן תמורתו ווי להאי שופרא דבלי בארעא ווי לארעא דישאל דחסרא גברא רבה עדינו באבו בן תמשים ושמונה שנים לקחו רבו מחמד עינינו והנה אינינו כי לקח אותנו אלקים מעלינו עוד לא הגיע לימי שנות אבותיו אין זה כי אם עונותינו הטו אלה כאו"ל בזמן שהדור נתמלא סאתו ראהו הקב"ה צדיק שבתם ונטלו לכפר על הדור.

ד) והנה בהדרש להספד שערכתי לפי דרישת המנהג ז"ל על אביו שנלכ"ע ליל שב"ק כ"ו מרחשון

אף הוא ראוי לקוברו בחייו ע"כ ולפי דברי התנודב"א הנ"ל דבריו צ"ע שהרי לפי"ד תנודב"א הנ"ל הרי הוא חי באמת וא"כ זה שלא מספידו מפני שחזו בו חי בקבר אין עליו עון אשר הטא להיות נעש במדה כנגד מדה שראוי לקוברו בחייו מכיון שכן הדבר באמת שהוא חי וקים לעולמי עולמים.

יד) ואמנם להאמור זה שאמרו שהוא חי ולא מת, הוא רק לגבי הצדיק עצמו כי מה כאן עומד ומשמש אף שם עומד ומשמש אבל לגבי הדור שנסתלק מהם ודאי שהוא חשוב כמת לגביהם והרי בגדולה מוץ מצינו במרע"ה שלא קם נביא כמוהו הקב"ה היה בוכה עליו ואומר מי יקום לי עם מריעים שהיה מנהיג דבר לבני דורו והיו נהנים ממנו עצה ותושיה והיה עומד להם בעת צרתם והוא הדבר בכל ת"ח וצדיק שמת הרי זה חסרון גדול לבני דורו אם ממה שהיו נהנים ממנו עצה ותושיה אם ממה שהיה מגן על בני דורו ע"י עסקו בתורה ובמצות ועתה חסרו כל וזהו זהו שמתעצל בהספדו וחושבו שהוא חי בקברו חטא ישא במדה כנגד מדה שראוי לקוברו בחייו דוה שהוא חשבו חי בקבר מראה כאילו גם בחייו היה כאילו הוא בקבר היינו שלא היה להם שום תועלת ממנו ולא היה בו שום חשיבות לבני דורו וע"ז גם הוא יקבל עונשו באותה המדה שיקבר בחייו ולכן גם לן יאות למבכי ויאות למספד ווי דחסרא ארעא דישאל גברא רבה מי יתן לן חליפתו מי יתן לן תמורתו.

טו) אחזור להפסוק שהתחלתי בו זאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמר דבר אל בני ויקחו אליך פרה אדומה תמימה אשר אין בה מום אשר לא עלה עליה עול הנה ידועים דברי הגמ' במו"ק (כ"ח א') א"ר אמי למה נסמכה מיתת מרים לפרה אדומה לומר לך מה פרה אדומה מכפרת אף מיתתן של צדיקים מכפרת וכבר הוקדם מאמר המדרש בשה"ש הנ"ל שהתחלנו בו שאמרה תורה לפני הקב"ה בזמן שאתה מצר לי געשה דודי ראה איזה אדם גדול שיש בדור שיכול לומר למה"ד די אתה נוטל וממשכנו לכפר על הדור והוא אומרו זאת חקת התורה (א) זאת החקה לתורה שמצר לה ע"י שצוה ה' לאמר על דברת בני ישראל שרגלי ריבוי עונותיהם וקמוז במלת דבר דיבור קשה ויקחו ע"ד ליקח נפשות וזכר אליך למחיצתך מחיצת הצדיקים פרה אדומה תמימה אשר אין בה מום אשר לא עלה עליה עול וז"א אדם גדול שיכול לומר למה"ד די צדיק תמים שאין בו כל מום מצד העונות ולא עלה עליו כל עול של עון שהוא בכדי לכפר על הדור.

טז) עוד זאת ירמוז על גאולתנו ועל פדות נפשינו זאת חקת התורה הנה ידוע הטעם מה שאנו קורים פ' פרה בכל שנה ושנה לפני ר"ח ניסן עם שעתה אין לנו קרבנות לטהר עצמינו בגלל הקרבנות אבל היא לעורר את הנרדמים להטהר ולהתרחץ מעונותיהם שרבו בבחי' מקוה ישראל ה' מה מקוה מטהר את הטמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל והוא ע"י התורה והתשובה הנרמזת בתי' זאת ובוה נזכה כולנו לגאולה שלימה ובלע המות לנצח וכו' והוא אומרו זאת חקת התורה ר"ל זאת שהיא התשובה היא חקת התורה כידוע שהתשובה היא בבחי' חקה שהיא נגד המשכל שאדם שחגר ומרד ברבו יפטר ע"י דיבור הוידי והתשובה דהלא המורד במלך חייב מיתה אלא היא בתור חקה והוא ויקחו אליך פרה אדומה תמימה וז"א אופן התשובה היא בבחי' קחו עמכם דברים ושובו אל ה' עד גדר שיהיו בבחי' שרה אדומה תמימה שאין בה כל מום ולא עלה עליה עול העונות ואז נהיה כולנו בבחי' שובו אלי ואשובה אליכם לחדש ימינו כקדם והיה